

MIRJANA KONDOR-LANGER*

Stanje i kretanje okolišnog kriminaliteta u Republici Hrvatskoj

Sažetak

Cilj je ovoga rada davanje uvida u stanje i kretanje okolišnog kriminaliteta u Republici Hrvatskoj u razdoblju od 2013. do 2019. godine. Radi analize stanja i kretanja kaznenih djela protiv okoliša razmatraju se statistički podaci Ministarstva unutarnjih poslova i Državnog zavoda za statistiku - za prijavljene, optužene i osuđene punoljetne i maloljetne počinitelje kaznenih djela protiv okoliša. S obzirom na to da je Kazneni zakon, de lege lata, stupio na snagu 2013. godine te se u njemu mogu pronaći određene izmjene i dopune vezane uz kaznena djela protiv okoliša - analiziraju se statistički podaci Ministarstva unutarnjih poslova i Državnog zavoda za statistiku u razdoblju od 2013. do 2019. godine. Iz analiziranih podataka vidljivo je da počinitelji činjenjem kaznenih djela protiv okoliša stječu veliku materijalnu koristi odnosno nanose veliku štetu okolišu koja kod pojedinih kaznenih djela nije odmah vidljiva. Također, ako se usporede pojedini podaci Ministarstva unutarnjih poslova i Državnog zavoda za statistiku, može se zaključiti da svaki dionik koji se bavi pojedinim segmentom borbe protiv okolišnog kriminaliteta prikuplja i evidentira podatke koji su od njihova pretežnog interesa što zapravo dovodi do parcijalnog i neujednačenog načina evidentiranja ovih kaznenih djela. Radi bolje mogućnosti praćenja stanja i kretanja kaznenih djela protiv okoliša potrebno je da se na razini cijele Republike Hrvatske stvori jedinstvena statistička baza podataka za ova kaznena djela. Nadalje, s obzirom na to da se radi o relativno složenim i specifičnim kaznenim djelima koja zahtijevaju multidisciplinarni pristup - potrebno je i u Ministarstvu unutarnjih poslova, ali i državnim odvjetništvima posebno osposobiti određeni broj policijskih službenika i državnih odvjetnika koji bi se bavili isključivo problematikom kaznenih djela protiv okoliša.

Ključne riječi: stanje i kretanje, obilježja, kaznena djela protiv okoliša.

* doc. dr. sc. Mirjana Kondor-Langer, voditeljica Centra za policijska istraživanja i profesorica na Visokoj policijskoj školi u Zagrebu, Hrvatska.

UVOD

U članku 4. stavku 1. točki 34. Zakona o zaštiti okoliša (NN 80/13., 153/13., 78/15., 12/18., 118/18.) propisano je da je okoliš prirodno i svako drugo okruženje organizama i njihovih zajednica, uključivo i čovjeka koje omogućuje njihovo postojanje i njihov daljnji razvoj: zrak, more, vode, tlo, zemljina kamena kora, energija te materijalna dobra i kulturna baština kao dio okruženja koje je stvorio čovjek; sve u svojoj raznolikosti i ukupnosti uzajamna djelovanja. Okolišni kriminalitet obuhvaća različit opseg aktivnosti kojima se krše normativni akti u području okoliša te se nanosi značajna šteta ili rizik okolišu, ljudskom zdravlju ili jednome i drugome².

Kako navodi Pleić (2016:601) zaštita okoliša ostvaruje se primarno putem upravnog prava te građanskog prava, a kazneno pravo dolazi kao *ultima ratio* kod najtežih povreda okoliša koje zahtijevaju odvratajuće kaznenopravne sankcije. Pavliček i Milivojević (2014) navode da propisivanjem određenih prekršaja ili kaznenih djela te sankcija za njihovo počinjenje samo po sebi ne znači smanjenje ugrožavanja prirode i okoliša, već je za to potrebna učinkovita primjena tih propisa. U glavi XX. Kaznenog zakona (NN 125/11., 144/12., 56/15., 61/15., 101/17., 118/18., 126/19.; u daljnjem tekstu: KZ) propisana su kaznena djela protiv okoliša. Navedena glava KZ-a obuhvaća 22 odredbe (21 kazneno djelo³ i odredbu o djelotvornom kajanju⁴). Kaznena djela protiv okoliša usklađena su s Direktivom 2008/99/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 19. studenoga 2008. o zaštiti okoliša putem kaznenog prava (SL L 328, 6. 12. 2008.). Turković i sur. (2013) navode da su kaznena djela protiv okoliša u modernim zakonodavstvima regulirana kao kaznena djela ugrožavanja, a u sustavima koji teže potpunijem ostvarenju ekocentričkog koncepta trebala bi dominirati kaznena djela apstraktnog ugrožavanja. U Hrvatskoj u području kaznenopravne zaštite okoliša dominira ekocentrički model odnosno model kojim se prije svega štiti sam okoliš. Da bi se uopće radilo o kaznenom djelu, kod većine kaznenih djela dovoljan je nehajni oblik krivnje i apstraktna ugroza. U razdoblju od 2013. godine kada je stupio na snagu Kazneni zakon, *de lege lata*, u tri je navrata došlo do izmjena i dopuna bića pojedinih kaznenih djela protiv okoliša; dok je dvama kaznenim djelima protiv okoliša izmijenjen i zakonski naziv.

Nažalost, kod ovih kaznenih djela još postoji vrlo visoka tamna brojka, što je s jedne strane povezano s nedovoljno razvijenom svijesti samih građana o opasnostima - ali i posljedicama činjenja ovih kaznenih djela. Za njih se ujedno može reći da su to i kaznena

² Dostupno na: <https://www.europol.europa.eu/crime-areas-and-trends/crime-areas/environmental-crime>, pristupljeno 18. ožujka 2021.

³ Onečišćenje okoliša (čl. 193. KZ-a), ispuštanje onečišćujućih tvari s plovnog objekta (čl. 194. KZ-a), ugrožavanje ozonskog sloja (čl. 195. KZ-a), ugrožavanje okoliša otpadom (čl. 196. KZ-a), ugrožavanje okoliša postrojenjem (čl. 197. KZ-a), ugrožavanje okoliša radioaktivnim tvarima (čl. 198. KZ-a), ugrožavanje bukom, vibracijama ili neionizirajućim zračenjem (čl. 199. KZ-a), uništavanje zaštićenih dijelova prirode (čl. 200. KZ-a), uništavanje staništa (čl. 201. KZ-a), trgovanje divljim vrstama (čl. 202. KZ-a), protuzakonito unošenje u okoliš divljih svojti ili GMO-a (čl. 203. KZ-a), protuzakoniti lov i ribolov (čl. 204. KZ-a), ubijanje ili mučenje životinja (čl. 205. KZ-a), prenošenje zaraznih bolesti životinja i organizama štetnih za bilje (čl. 206. KZ-a), proizvodnja i stavljanje u promet štetnih sredstava za liječenje životinja (čl. 207. KZ-a), nesavjesno pružanje veterinarske pomoći (čl. 208. KZ-a), pustošenje šuma (čl. 209. KZ-a), promjena vodnog režima (čl. 210. KZ-a), protupravna eksploatacija rudnog blaga (čl. 211. KZ-a), protupravna gradnja (čl. 212. KZ-a), teška kaznena djela protiv okoliša (čl. 214. KZ-a).

⁴ Čl. 213. KZ-a.

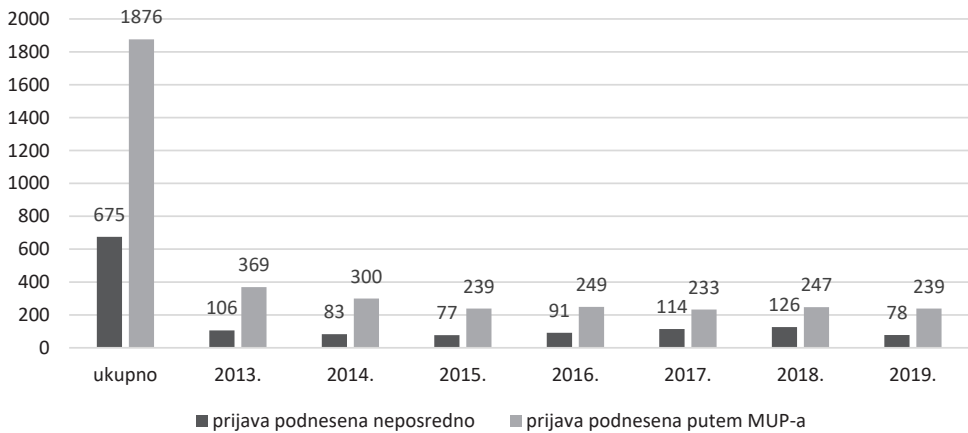
djela „sadašnjosti i budućnosti“ s obzirom na to da kod njih postoji nizak rizik za počinitelje; što se ogleda u relativno niskim kaznenopravnim sankcijama propisanim za njihovo počinjenje; dok su profiti koje počinitelji ostvaruju činjenjem tih kaznenih djela vrlo visoki, a šteta nastala za okoliš nenadoknativa je i često nije odmah vidljiva. Primjerice, na mrežnoj stranici EUROPOL-a navodi se kako su počinitelji za činjenje ilegalne trgovine ugroženim vrstama s jedne strane vođeni niskim rizikom otkivanja, a s druge strane visokim profitom - te se procjenjuje da ta kriminalna aktivnost globalno godišnje generira preko 4,4 milijarde eura dobiti.⁵

Kako bi se dobio bolji uvid u stanje i kretanje ovog oblika kriminaliteta temeljem dostupnih podataka Ministarstva unutarnjih poslova i Državnog zavoda za statistiku za prijavljene, optužene i osuđene punoljetne i maloljetne počinitelje kaznenih djela - u radu se analizira stanje i kretanje kaznenih djela protiv okoliša. S obzirom na to da je Kazneni zakon, *de lege lata*, stupio na snagu 2013. godine te se u njemu mogu pronaći određene izmjene i dopune vezane uz kaznena djela protiv okoliša - analiziraju se statistički podaci Ministarstva unutarnjih poslova i Državnog zavoda za statistiku u razdoblju od 2013. do 2019. godine. Zadnja cjelovita godina (2020.) nije uključena u analizu za navedenu godinu jer još uvijek nisu dostupni podaci Državnog zavoda za statistiku.

1. STANJE I KRETANJE KAZNENIH DJELA PROTIV OKOLIŠA U REPUBLICI HRVATSKOJ PREMA PODACIMA DRŽAVNOG ZAVODA ZA STATISTIKU

Iz podataka Državnog zavoda za statistiku vidljivo je da je u razdoblju od promatranih sedam godina ukupno podnesena 2551 prijava za kaznena djela protiv okoliša - bilo neposredno ili posredno putem Ministarstva unutarnjih poslova. Ukupno gledajući, gotovo je triput više prijava za kaznena djela protiv okoliša podneseno putem Ministarstva unutarnjih poslova. Također je vidljivo kako je i u svakoj pojedinoj promatranoj godini veći broj prijava koje su podnesene putem Ministarstva unutarnjih poslova nego onih koje su podnesene neposredno. Međutim, tijekom godina vidljivi su drugačiji trendovi kretanja podnošenja kaznenih prijava putem Ministarstva unutarnjih poslova i neposrednim putem. Naime, kod podnošenja kaznenih prijava putem Ministarstva unutarnjih poslova u razdoblju od 2013. pa do 2015. godine, zabilježen je pad broja podnesenih prijava, a nakon toga u sljedećim su godinama zabilježene male oscilacije u kretanju broja podnesenih prijava koje se očituju u padu ili rastu u svega nekoliko prijava (2016. godine - blagi porast; 2017. - blagi pad; 2018. - blagi porast; te 2019. - blagi pad). S druge pak strane, kod podnošenja prijava neposrednim putem od 2015. godine zabilježen je konstantan porast u podnesenim prijavama na takav način osim u zadnjoj promatranoj godini.

⁵ <https://www.europol.europa.eu/crime-areas-and-trends/crime-areas/environmental-crime/illicit-trafficking-in-endangered-animal-species>, pristupljeno 5. travnja 2021.

Grafikon 1: Načini podnošenja prijava za kaznena djela protiv okoliša

1.1. Prijavljene punoljetne osobe za kaznena djela protiv okoliša

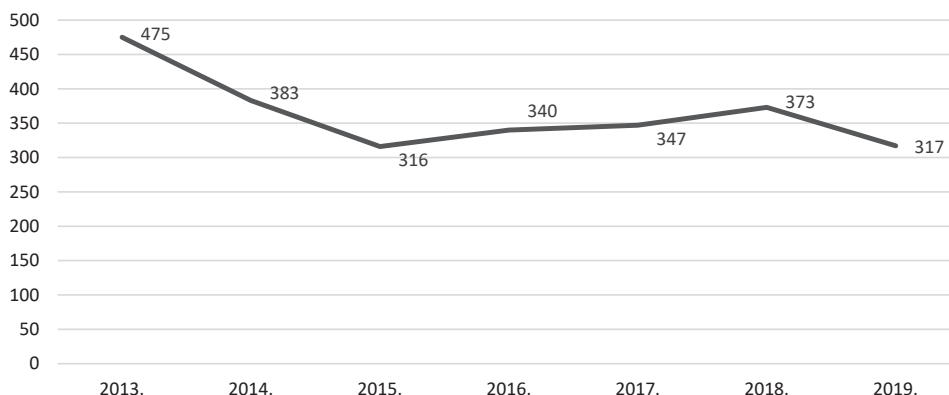
Podaci Državnog zavoda za statistiku o prijavljenim punoljetnim osobama za kaznena djela prikupljaju se redovitim statističkim izvješćivanjima koje ispunjavaju nadležna županijska i općinska državna odvjetništva nakon donošenja konačne odluke te nadležni županijski i općinski sudovi koji sude u prvom stupnju kada je postupak pravomoćno završen (Državni zavod za statistiku, Statistička izvješća 1650/2019:7).

Tako je iz statističkih izvješća Državnog zavoda za statistiku za razdoblje od 2013. do 2019. godine vidljivo kako su ukupno prijavljena 389.863 kaznena djela. U odnosu na ukupan broj prijavljenih kaznenih djela, prijavljena kaznena djela protiv okoliša zauzimaju udio od 6,5 %. Udio prijavljenih kaznenih djela protiv okoliša u ukupnom broju prijavljenih kaznenih djela u pojedinim godinama kretao se od najvećeg udjela od 9,8 % u 2013. godini do najmanjeg udjela od 5,5 % u 2015. godini. Nakon 2013. godine po relativnom udjelu prijavljenih kaznenih djela slijedi 2014. godina (7,5 %), zatim 2018. godina (6,9 %) te 2017. i 2019. godina sa 6 %. Relativno podjednaki i najmanji relativni udjeli prijavljenih kaznenih djela protiv okoliša bili su 2015. i 2016. godine.

Tablica 1: Udio prijavljenih kaznenih djela protiv okoliša u ukupnom broju prijavljenih kaznenih djela u promatranim godinama

		Ukupno	2013.	2014.	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.
Prijavljena kaznena djela	aps.	389.863	55.924	51.136	57.688	60.194	58.181	54.070	52.670
	%	100	100	100	100	100	100	100	100
Prijavljena kaznena djela protiv okoliša	aps.	2551	475	383	316	340	347	373	317
	%	6,5	9,8	7,5	5,5	5,6	6	6,9	6

Ako se kod prijavljenih kaznenih djela protiv okoliša pogledaju apsolutni brojevi, vidljiv je konstantan pad u broju prijavljenih kaznenih djela u razdoblju od 2013. do 2015. godine, a potom blagi porast u broju prijave koje se u 2018. godini približavaju brojki koja je zabilježena 2014. godine; da bi potom u 2019. godini bio zabilježen ukupan pad od 56 prijavljenih kaznenih djela protiv okoliša.

Grafikon 2: Prijavljena kaznena djela protiv okoliša u razdoblju od 2013. do 2019. godine

Nadalje, ako se pogledaju prijavljena kaznena djela protiv okoliša po pojedinim promatranim godinama, vidljivo je kako je u 2013. godini relativno najviše prijavljivano kazneno djelo *protuzakoniti lov i ribolov* (53,9 %), a nakon toga kazneno djelo *protupravne gradnje* (13,5 %), pa kazneno djelo *ubijanje ili mučenje životinja* (10,7 %). Nakon njih slijede kaznena djela - uništavanje zaštićenih prirodnih vrijednosti (6,9 %), protupravna eksploatacija rudnog blaga (6,1 %), pustošenje šuma (2,7 %), onečišćenje okoliša (2,5 %) i ugrožavanje okoliša otpadom (2,1 %). Ostala kaznena djela prijavljena u 2013. godini zastupljena su s relativnim udjelom manjim od 1 %.

U 2014. godini, također je relativno najviše prijavljivano kazneno djelo protuzakonitog lova i ribolova (43,6 %), potom ubijanje ili mučenje životinja (23,5 %) te protupravna gradnja (10,4 %). Nakon njih slijede kaznena djela ugrožavanje bukom, vibracijama ili neionizirajućim zračenjem (5,2 %), ugrožavanje okoliša otpadom (4,7 %), protupravna eksploatacija rudnog blaga (4,2 %), pustošenje šuma (2,9 %), trgovanje zaštićenim prirodnim vrijednostima⁶ (2,1 %) i onečišćenje okoliša (2,6 %). Ostala kaznena djela protiv okoliša prijavljena u 2014. godini zastupljena su s udjelom manjim od 1 %.

Kao i u prethodne dvije godine i u 2015. godini relativno je najveći udio prijavljivanog kaznenog djela protuzakoniti lov i ribolov (35,1 %), a potom kaznenog djela ubijanje ili mučenje životinja (28,8 %) te protupravne gradnje (10,1 %). Nakon njih slijede kaznena djela protupravne eksploatacije rudnog blaga (5,7 %), onečišćenja okoliša (4,4 %), uništavanja zaštićenih prirodnih vrijednosti⁷ (3,8 %), trgovanja zaštićenim prirodnim vrijednostima

⁶ *De lege lata* kazneno djelo trgovanje divljim vrstama, Zakon o izmjenama i dopunama Kaznenog zakona (NN 118/18., čl. 28.).

⁷ *De lege lata* uništavanje zaštićenih dijelova prirode, Zakon o izmjenama i dopunama Kaznenog zakona (NN 118/18., čl. 26.).

(1,9 %) i pustošenje šuma (1,6 %). Ostala kaznena djela protiv okoliša prijavljivana u 2015. godini participiraju s udjelom manjim od 1 %.

U 2016. godini relativno najveći udio jest udio prijavljenog kaznenog djela ubijanje ili mučenje životinja (30 %), a potom kaznenog djela protuzakoniti lov i ribolov (28,5 %) te kaznenog djela protupravna gradnja (17,1 %). Nakon njih slijede kaznena djela - ugrožavanje okoliša otpadom (4,7 %), onečišćenje okoliša i protupravna eksploatacija rudnog blaga s relativnim udjelima od po 3,5 %, pustošenje šuma i *teška kaznena djela protiv okoliša* s relativnim udjelima od po 2,6 %, te trgovanje zaštićenim prirodnim vrijednostima (1,8 %) i uništavanje zaštićenih prirodnih vrijednosti (1,5 %). Ovdje je potrebno spomenuti da se kod teških kaznenih djela protiv okoliša radilo o 6 kaznenih djela uništavanja zaštićenih prirodnih vrijednosti (st. 1.) i 3 kaznena djela trgovanja zaštićenim prirodnim vrijednostima (st. 1.) kojom je prilikom prouzročena znatna šteta⁸, te se zbog toga i radilo o teškom kaznenom djelu protiv okoliša. Ostala prijavljena kaznena djela u 2016. godini participiraju s relativnim udjelima manjim od 1 %.

Kao i u prethodnoj promatranoj godini, i u 2017. godini relativno je najviše prijavljivano kazneno djelo ubijanje ili mučenje životinja (35,1 %), a potom kazneno djelo protupravna gradnja (20,7 %) te kazneno djelo protuzakoniti lov i ribolov (19 %). Nakon njih slijede sljedeća kaznena djela - trgovanje zaštićenim prirodnim vrijednostima (5,8 %), protupravna eksploatacija rudnog blaga (4,6 %), ugrožavanje okoliša otpadom (3,7 %), onečišćenje okoliša (3,5 %), uništavanje zaštićenih prirodnih vrijednosti (2,9 %) te ugrožavanje bukom, vibracijama ili neionizirajućim zračenjem i pustošenje šuma - a s relativnim udjelima od po 2 %. Udjeli svih ostalih kaznenih djela protiv okoliša prijavljenih u 2017. godini iznosili su manje od 1 %.

I u 2018. godini relativno najčešće prijavljivano kazneno djelo bilo je ubijanje ili mučenje životinja (39,9 %), a potom protuzakoniti lov i ribolov (20,6 %), te protupravna gradnja (16,6 %). Nakon njih slijede ova kaznena djela: uništavanje zaštićenih prirodnih vrijednosti (4,8 %), pustošenje šuma (4,3 %), protupravna eksploatacija rudnog blaga i onečišćenje okoliša s relativnim udjelima od po 3,7 %, ugrožavanje okoliša otpadom (2,1 %) i promjena vodnog režima (1,1 %). Udjeli ostalih kaznenih djela protiv okoliša prijavljivanih u 2018. godini iznosili su manje od 1 %.

U posljednjoj promatranoj godini, odnosno u 2019. godini, također je vidljivo kako je relativno najviše prijavljivano kazneno djelo ubijanje ili mučenje životinja (44,2 %). Potom slijedi kazneno djelo protuzakoniti lov i ribolov (22,4 %) te protupravna gradnja (13,9 %). U navedenoj godini relativno su najmanje prijavljivana kaznena djela ispuštanja onečišćujućih tvari s plovnog objekta, ugrožavanja okoliša postrojenjem te nesavjesnog pružanja veterinarske pomoći s relativnim udjelima od po 0,3 %.

Promatrajući relativne udjele prijavljivanih kaznenih djela protiv okoliša u promatranim godinama, potrebno je spomenuti kako u 2013. godini nije prijavljeno ni jedno kazneno djelo ispuštanja onečišćujućih tvari s plovnog objekta, ugrožavanja ozonskog sloja, ugrožavanja okoliša postrojenjem, uništavanja staništa i nesavjesnog pružanja veterinarske pomoći. U 2014. godini nije prijavljeno ni jedno kazneno djelo ispuštanja onečišćujućih tvari s plovnog objekta, ugrožavanja ozonskog sloja, ugrožavanja okoliša postrojenjem, uništavanja staništa, prenošenja zaraznih bolesti životinja i organizama štetnih za bilje, promjene vodnog

⁸ Vrijednost imovinske koristi i štete znatna je ako prelazi 60.000,00 kuna (čl. 87. st. 29. KZ-a).

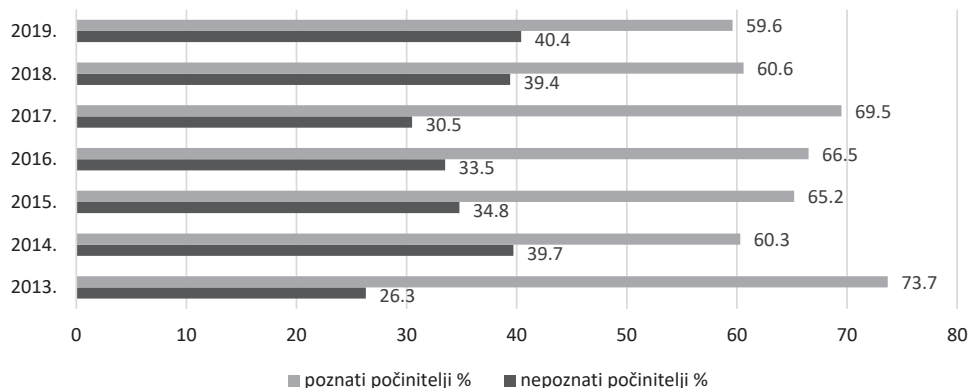
režima i teških kaznenih djela protiv okoliša. U 2015. godini uopće nisu prijavljena ova kaznena djela - ispuštanje onečišćujućih tvari s plovnog objekta, ugrožavanje ozonskog sloja, ugrožavanje bukom, vibracijama ili neionizirajućim zračenjem, uništavanje staništa, nesavjesno pružanje veterinarske pomoći i promjena vodnog režima. Zatim, u 2016. godini nije prijavljeno ni jedno kazneno djelo ispuštanja onečišćujućih tvari s plovnog objekta, ugrožavanja okoliša postrojenjem i nesavjesnog pružanja veterinarske pomoći. Potom u 2017. godini nije prijavljivano ni jedno kazneno djelo - ispuštanje onečišćujućih tvari s plovnog objekta, ugrožavanje ozonskog sloja, ugrožavanje okoliša postrojenjem, uništavanje staništa, nesavjesno pružanje veterinarske pomoći i teška kaznena djela protiv okoliša. U 2018. godini nije prijavljeno ni jedno kazneno djelo ugrožavanja ozonskog sloja, ugrožavanja okoliša postrojenjem i uništavanja staništa. U zadnjoj promatranoj godini nije prijavljeno ni jedno kazneno djelo uništavanja staništa i promjene vodnog režima Također, ovdje je potrebno spomenuti kako ni u jednoj promatranoj godini nisu zabilježene prijave kaznenih djela ugrožavanja okoliša radioaktivnim tvarima (čl. 198. KZ-a), protuzakonitog unošenja u okoliš divljih svojiti ili GMO-a (čl. 203. KZ-a) i proizvodnje i stavljanja u promet štetnih sredstava za liječenje životinja (čl. 207. KZ-a).

Tablica 2: Pregled prijavljenih punoljetnih osoba po kaznenim djelima protiv okoliša

	2013.		2014.		2015.		2016.		2017.		2018.		2019.	
	aps.	%	aps.	%	aps.	%	aps.	%	aps.	%	aps.	%	aps.	%
Ukupno	475	100	383	100	316	100	340	100	347	100	373	100	317	100
Onečišćenje okoliša (čl. 193. KZ-a)	12	2,5	10	2,6	14	4,4	12	3,5	12	3,5	14	3,7	6	1,9
Ispuštanje onečišćujućih tvari s plovnog objekta (čl. 194. KZ-a)											1	0,3	1	0,3
Ugrožavanje ozonskog sloja (čl. 195. KZ-a)							1	0,3					2	0,6
Ugrožavanje okoliša otpadom (čl. 196. KZ-a)	10	2,1	18	4,7	22	7	16	4,7	13	3,7	8	2,1	11	3,5
Ugrožavanje okoliša postrojenjem (čl. 197. KZ-a)			1	0,3	2	0,6							1	0,3
Ugrožavanje bukom, vibracijama ili neionizirajućim zračenjem (čl. 199. KZ-a)	1	0,2	20	5,2			2	0,6	7	2	2	0,5	2	0,6

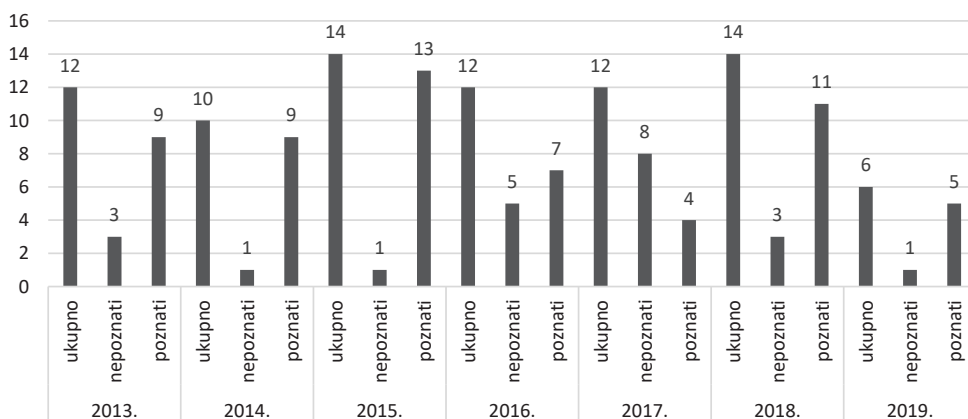
Uništavanje zaštićenih prirodnih vrijednosti <i>de lege lata</i> uništavanje zaštićenih dijelova prirode (čl. 200. KZ-a)	33	6,9			12	3,8	5	1,5	10	2,9	18	4,8	8	2,5
Uništavanje staništa (čl. 201. KZ-a)							1	0,3						
Trgovanje zaštićenim prirodnim vrijednostima <i>de lege lata</i> trgovanje divljim vrstama (čl. 202. KZ-a)	1	0,2	8	2,1	6	1,9	6	1,8	20	5,8	3	0,8	3	0,9
Protuzakoniti lov i ribolov (čl. 204. KZ-a)	256	53,9	167	43,6	111	35,1	97	28,5	66	19	77	20,6	71	22,4
Ubijanje ili mučenje životinja (čl. 205. KZ-a)	51	10,7	90	23,5	91	28,8	102	30	122	35,1	149	39,9	140	44,2
Prenošenje zaraznih bolesti životinja i organizama štetnih za bilje (čl. 206. KZ-a)	1	0,2			2	0,6	2	0,6	1	0,3	3	0,8	2	0,6
Nesavjesno pružanje veterinarske pomoći (čl. 208. KZ-a)			2	0,5							1	0,3	1	0,3
Pustošenje šuma (čl. 209. KZ-a)	13	2,7	11	2,9	5	1,6	9	2,6	7	2	16	4,3	9	2,9
Promjena vodnog režima (čl. 210. KZ-a)	1	0,2					1	0,3	1	0,3	4	1,1		
Protupravna eksploatacija rudnog blaga (čl. 211. KZ-a)	29	6,1	16	4,2	18	5,7	12	3,5	16	4,6	14	3,7	9	2,9
Protupravna gradnja (čl. 212. KZ-a)	64	13,5	40	10,4	32	10,1	58	17,1	72	20,7	62	16,6	44	13,9
Teška kaznena djela protiv okoliša (čl. 214. KZ-a)	3	0,6			1	0,3	9	2,6			1	0,3	7	2,2

Ako se pogleda koliki je udio poznatih odnosno nepoznatih počinitelja u ukupnom broju prijavljenih kaznenih djela protiv okoliša - vidljivo je da su 2/3 počinitelja bile poznate. I kod pojedinih promatranih godina udio poznatih počinitelja kretao se oko 2/3; pri čemu je taj udio bio najveći 2013. godine (73,7 %), a najmanji 2019. (59,6 %), odnosno 2014. godine (60,3 %).

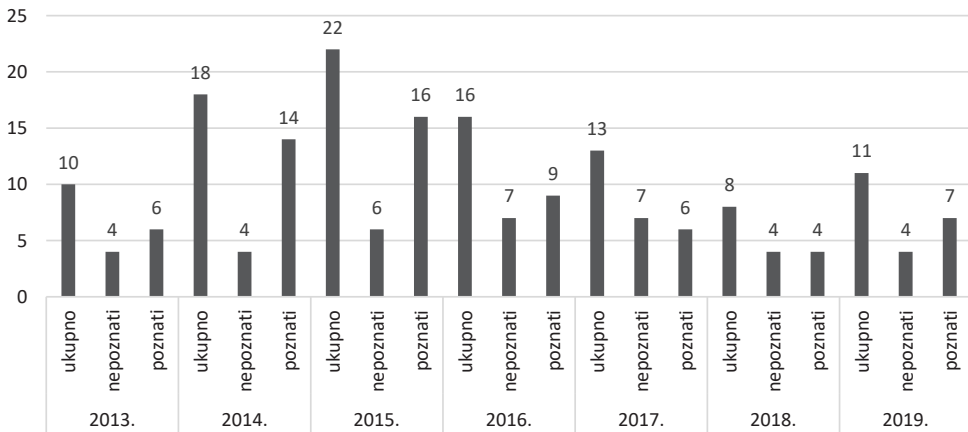
Grafikon 3: Odnos poznatih i nepoznatih počinitelja kaznenih djela protiv okoliša u razdoblju od 2013. do 2019. godine

Potom, ako se pogleda odnos poznatih i nepoznatih počinitelja kod pojedinih najzastupljenijih kaznenih djela protiv okoliša po pojedinim promatranim godinama, kod kaznenog djela onečišćenje okoliša (čl. 193. KZ-a) - vidljivo je da je navedeno kazneno djelo u promatranome razdoblju najčešće prijavljivano 2015. i 2018. godine (po 14 kaznenih djela). Nadalje, najmanji broj nepoznatih počinitelja zabilježen je 2014., 2015. i 2019. godine; a jedino je u 2017. godini zabilježen veći broj nepoznatih počinitelja u odnosu na poznate.

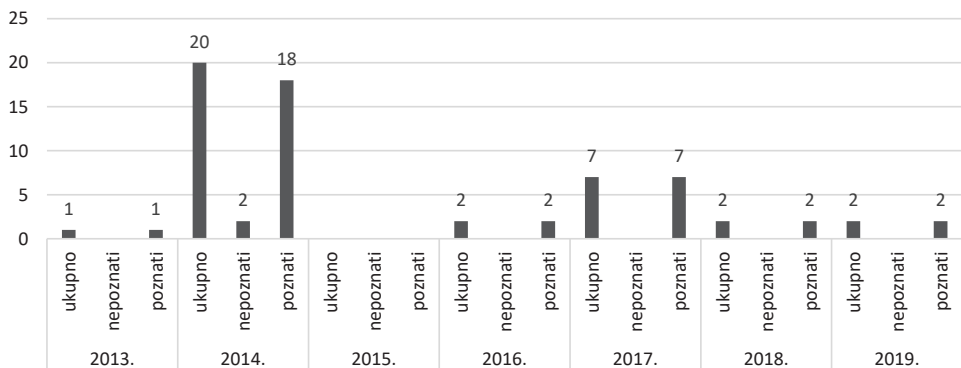
Grafikon 4: Odnos nepoznatih i poznatih počinitelja kod kaznenog djela onečišćenja okoliša

Kod kaznenog djela ugrožavanja okoliša otpadom vidljivo je kako je najveći broj prijavljenih kaznenih djela zabilježen u 2015. godini (22 kaznena djela) te 2014. godini (18 kaznenih djela). Najmanje prijavljenih kaznenih djela ugrožavanja okoliša otpadom zabilježeno je 2018. godine. U gotovo svim promatranim godinama broj poznatih počinitelja navedenog kaznenog djela veći je od broja nepoznatih. Jedino u 2017. godini možemo vidjeti kako je broj nepoznatih počinitelja minimalno veći od poznatih počinitelja, i 2018. godini, gdje je broj poznatih i nepoznatih počinitelja jednak.

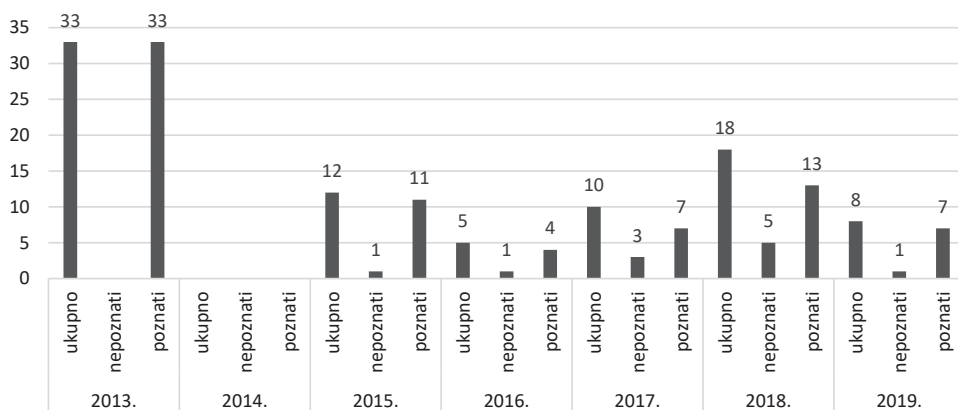
Grafikon 5: Odnos nepoznatih i poznatih počinitelja kod kaznenog djela ugrožavanja okoliša otpadom

Kod kaznenog djela ugrožavanja bukom, vibracijama ili neionizirajućim zračenjem vidljivo je kako je daleko najviše prijavljivano u 2014. godini (20 kaznenih djela). Također je zamjetno kako u 2015. godini nije zabilježena prijava ni jednog kaznenog djela. Što se tiče odnosa poznatih i nepoznatih počinitelja, vidljivo je kako su svi počinitelji bili poznati u 2013., 2016., 2017., 2018. i 2019. godini; dok su u 2014. godini dva počinitelja ostala nepoznata.

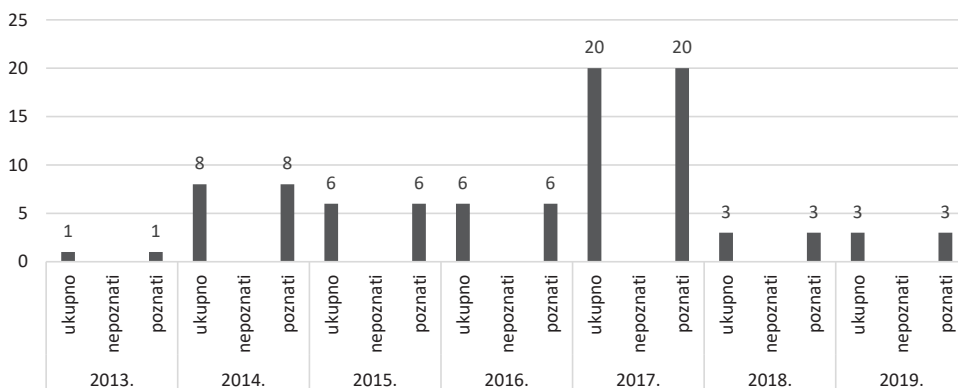
Grafikon 6: Odnos nepoznatih i poznatih počinitelja kod kaznenih djela - ugrožavanje bukom, vibracijama ili neionizirajućim zračenjem

Kazneno djelo uništavanja zaštićenih prirodnih vrijednosti daleko je najviše prijavljivano u 2013. godini (33 kaznena djela), a svi počinitelji tog kaznenog djela te su godine bili poznati. U sljedećoj promatranoj godini nije prijavljeno ni jedno kazneno djelo uništavanja zaštićenih prirodnih vrijednosti. U svim ostalim promatranim godinama vidljivo je da je zabilježen veći broj poznatih počinitelja od onih nepoznatih. Svakako kod ovog kaznenog djela treba napomenuti i to kako se Zakonom o izmjenama i dopunama Kaznenog zakona iz 2018. godine naziv kaznenog djela promijenio u - uništavanje zaštićenih dijelova prirode.

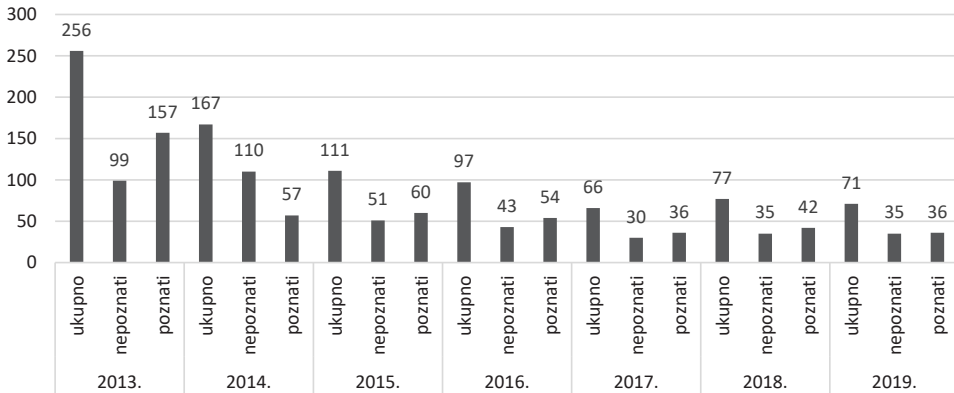
Grafikon 7: Odnos nepoznatih i poznatih počinitelja kod kaznenog djela uništavanja zaštićenih prirodnih vrijednosti (de lege lata uništavanje zaštićenih dijelova prirode)

U 2017. godini zabilježen je najveći broj prijavljenih kaznenih djela trgovanja zaštićenih prirodnih vrijednosti (20 kaznenih djela). Najmanji broj prijavljenih kaznenih djela trgovanja zaštićenim prirodnim vrijednostima zabilježen je 2013. godine. U svim promatranim godinama svi počinitelji navedenog kaznenog djela bili su poznati. I kod ovog kaznenog djela treba napomenuti kako se Zakonom o izmjenama i dopunama Kaznenog zakona iz 2018. godine naziv kaznenog djela promijenio u - trgovanje divljim vrstama.

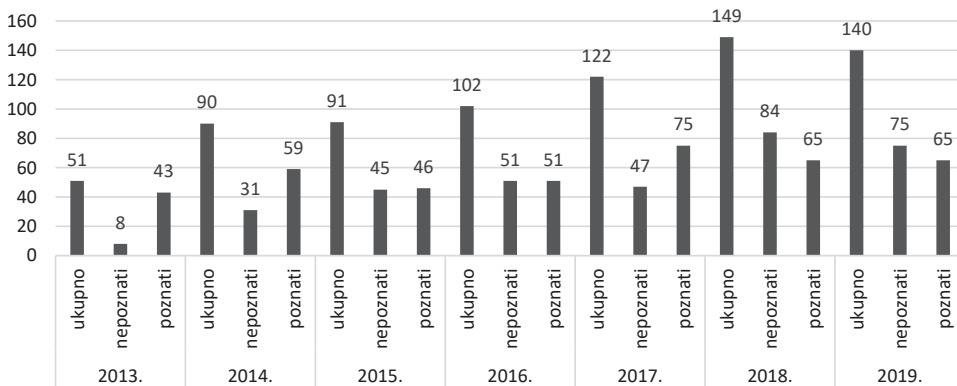
Grafikon 8: Odnos nepoznatih i poznatih počinitelja kod kaznenog djela trgovanja zaštićenim prirodnim vrijednostima (de lege lata trgovanje divljim vrstama)

Daleko najveći broj prijavljenih kaznenih djela protuzakonitog lova i ribolova zabilježen je 2013. godine (256 kaznenih djela). Od tada pa sve do 2018. godine bilježi se konstantan pad prijavljenih kaznenih djela protuzakonitog lova i ribolova. U odnosu na prethodnu promatrano godinu, u 2108. godini, zabilježen je blagi porast prijavljivanja navedenog kaznenog djela. U zadnjoj promatranoj godini u odnosu na prethodnu godinu ponovno se bilježi pad prijave. Najmanji broj prijavljenih kaznenih djela zabilježen je 2017. godine. Kod ovog kaznenog djela potrebno je spomenuti da se u svim godinama u apsolutnim brojevima uočava relativno visok broj nepoznatih počinitelja, a u 2014. godini broj nepoznatih počinitelja veći je od apsolutnog broja poznatih.

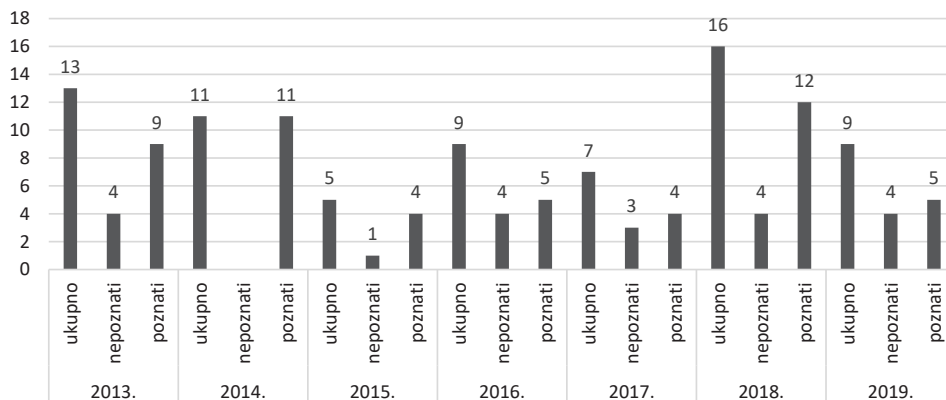
Grafikon 9: Odnos nepoznatih i poznatih počinitelja kod kaznenog djela - protuzakoniti lov i ribolov

Kod kaznenog djela - ubijanje ili mučenje životinja, tijekom promatranih godina sve do zadnje promatrane godine vidljiv je konstantan rast prijavljenih kaznenih djela. Tako je najveći broj prijave zabilježen 2018. godine (149 kaznenih djela), a najmanji 2013. godine (51 kazneno djelo). Kao i kod kaznenog djela protuzakonitog lova i ribolova, u apsolutnim se brojevima uočava relativno velik broj nepoznatih počinitelja (izuzevši 2013. godine). Pri tome je potrebno napomenuti kako je u 2018. i 2019. godini broj nepoznatih počinitelja veći od broja poznatih; dok je 2016. godine zabilježen jednak broj nepoznatih i poznatih počinitelja ovog kaznenog djela, a 2015. gotovo jednak.

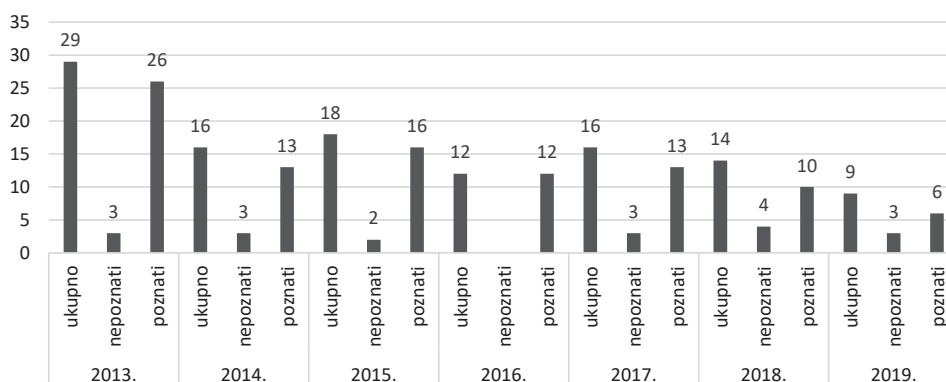
Grafikon 10: Odnos nepoznatih i poznatih počinitelja kod kaznenog djela ubijanja ili mučenja životinja

U 2018. godini zabilježen je najveći broj prijava kaznenog djela pustošenja šuma (16 kaznenih djela). Nadalje, potrebno je spomenuti kako je u razdoblju od 2013. do 2015. godine zabilježen konstantan pad u broju prijava, a potom je pad ponovno vidljiv 2017. godine u odnosu na 2016. godinu. U 2014. godini sva prijavljena kaznena djela pustošenja šuma bila su po poznatom počinitelju; dok je u svim ostalim godinama zabilježen određeni broj nepoznatih počinitelja koji je u svim godinama bio manji od zabilježenog broja poznatih počinitelja.

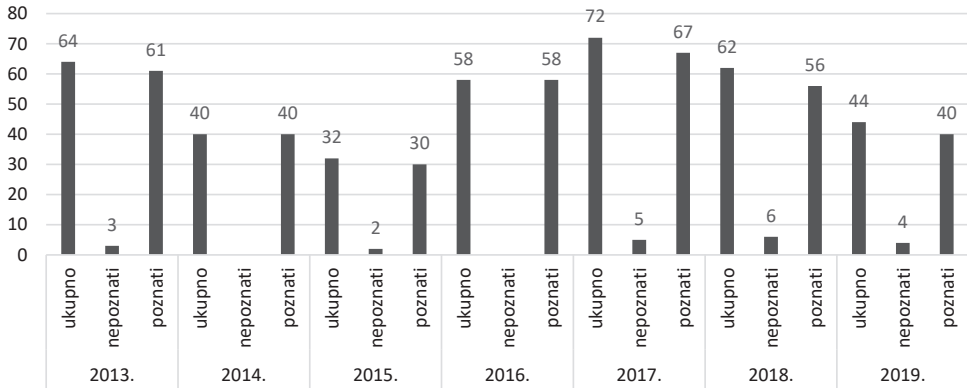
Grafikon 11: Odnos nepoznatih i poznatih počinitelja kod kaznenog djela pustošenja šuma

Najveći broj zabilježenih prijava kaznenog djela protupravne gradnje zabilježen je na početku promatranog razdoblja odnosno 2013. godine (29 kaznenih djela). Nakon te godine zabilježene su oscilacije u broju prijavljenih kaznenih djela s najmanjim brojem prijava u 2019. godini. U 2016. godini sva prijavljena kaznena djela počinili su poznati počinitelji; dok se za ostale promatrane godine može reći kako je u svakoj promatranoj godini zabilježen relativno malen broj nepoznatih počinitelja.

Grafikon 12: Odnos nepoznatih i poznatih počinitelja kod kaznenog djela - protupravna eksploatacija rudnoga blaga

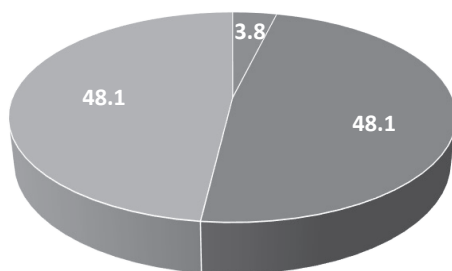
Kod kaznenog djela protupravne gradnje, sve do 2016. godine zabilježen je konstantan pad u broju prijavljenih kaznenih djela. Potom je u sljedeće dvije godine zabilježen rast u broju prijave; da bi se u zadnje dvije promatrane godine ponovno zabilježio pad. Najveći broj prijavljenih kaznenih djela protupravne gradnje zabilježen je 2017. godine (72 kaznena djela). U 2014. i 2016. godini kod svih su prijavljenih kaznenih djela počinitelji bili poznati - dok je kod ostalih promatranih godina zabilježen relativno malen broj nepoznatih počinitelja.

Grafikon 13: Odnos nepoznatih i poznatih počinitelja kod kaznenog djela protupravne gradnje

1.2. Maloljetne osobe prijavljene za kaznena djela protiv okoliša

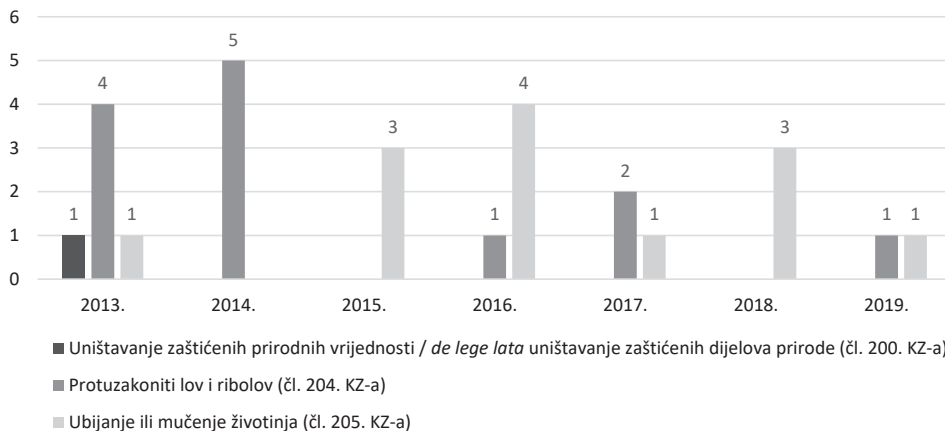
Ako se u razdoblju od 2013. do 2019. godine pogledaju statistički podaci Državnog zavoda za statistiku za maloljetne počinitelje kaznenih djela (Statistička izvješća za maloljetne počinitelje kaznenih djela, prijave, optužbe i osude), vidljivo je da je prema ukupno 27 maloljetnih osoba podnesena kaznena prijava a zbog počinjenja nekog od kaznenih djela protiv okoliša. Naime, maloljetne su osobe u navedenome razdoblju evidentirane kao počinitelji triju kaznenih djela protiv okoliša i to s relativno jednakim udjelima za kazneno djelo protuzakonitog lova i ribolova (48,1 %) i kazneno djelo ubijanja ili mučenja životinja (48,1 %); te u 3,8 % slučajeva za kazneno djelo uništavanja zaštićenih prirodnih vrijednosti (*de lege lata* uništavanje zaštićenih dijelova prirode).

- Uništavanje zaštićenih prirodnih vrijednosti / *de lege lata* uništavanje zaštićenih dijelova prirode (čl. 200. KZ-a)
- Protuzakoniti lov i ribolov (čl. 204. KZ-a)
- Ubijanje ili mučenje životinja (čl. 205. KZ-a)

Grafikon 14: Kaznena djela protiv okoliša koja su počinile maloljetne osobe u razdoblju od 2013. do 2019. godine

Kada se pogledaju prijavljene maloljetne osobe za kaznena djela protiv okoliša po pojedinim promatranim godinama, vidljivo je kako su maloljetne osobe jedino u 2013. godine prijavljene za sva tri prije navedena kaznena djela. Pri tome su navedene godine najviše prijavljivani za kazneno djelo protuzakonitog lova i ribolova. U 2014. godini ukupno je pet maloljetnih osoba prijavljeno za počinjenje kaznenog djela protiv okoliša i to za kazneno djelo protuzakonitog lova i ribolova. U 2015. i 2018. godini maloljetne su osobe prijavljivane samo za počinjenje kaznenog djela ubijanja ili mučenja životinja; a u 2016., 2017. i 2019. godini i za prije navedeno kazneno djelo, ali i za kazneno djelo protuzakonitog lova i ribolova.

Grafikon 15: Kaznena djela protiv okoliša koja su počinile maloljetne osobe po pojedinim promatranim godinama

2. STANJE I KRETANJE KAZNENIH DJELA PROTIV OKOLIŠA U REPUBLICI HRVATSKOJ PREMA PODACIMA MINISTARSTVA UNUTARNJIH POSLOVA

U ovome poglavlju analizirani su dostupni statistički podaci Ministarstva unutarnjih poslova koji su sadržani u Statističkim pregledima temeljnih sigurnosnih pokazatelja i rezultata rada za svaku pojedinu analiziranu godinu (2013. – 2019.). Kako bi se stekao što bolji uvid u stanje i kretanje okolišnog kriminaliteta, analizirani su podaci koji se odnose na pojedina kaznena djela protiv okoliša koja su prijavljena i razriješena, zatim za kaznena djela koja su počinile maloljetne osobe te visina štete koja je nastala počinjenim kaznenim djelima protiv okoliša. Iz statističkog pregleda temeljnih sigurnosnih pokazatelja i rezultata rada Ministarstva unutarnjih poslova u odnosu na podatke Državnog zavoda za statistiku za svaku pojedinu promatranu godinu (2013. do 2019.) - zabilježeni su malo drugačiji podaci. Tako je vidljivo da je u razdoblju od 2013. do 2019. godine zabilježeno ukupno 1885 prijavljenih kaznenih djela protiv okoliša. Najviše kaznenih djela protiv okoliša prijavljeno je 2013. godine, potom 2014. godine te podjednako 2015. i 2017. godine. Najmanje kaznenih djela protiv okoliša prijavljeno je 2016., 2018. i 2019. godine. Ako se pogledaju podaci za svaku pojedinu godinu, vidljivo je kako je 2013. godine relativno najviše prijavljivano kazneno djelo protuzakonitog lova i ribolova (44,7 %) te ubijanja ili mučenja životinja (29,3 %). Nakon njih slijede kaznena djela - uništavanje zaštićenih prirodnih vrijednosti (11,6 %), protupravna gradnja (6,7 %) te protupravna eksploatacija rudnog blaga (2,6 %). Ostala prijavljivana kaznena djela protiv okoliša u 2013. godine jesu onečišćenje okoliša (0,8 %), ugrožavanje okoliša otpadom (1,3 %), uništavanje staništa (0,5 %), trgovanje zaštićenim prirodnim vrijednostima (1 %), nesavjesno pružanje veterinarske pomoći (0,3 %) i pustošenje šuma (1,3 %).

U 2014. godini kazneno djelo protupravne eksploatacije rudnoga blaga bilo je najprijavljivanije kazneno djelo protiv okoliša (36,3 %). Nakon njega slijedi kazneno djelo protuzakonitog lova i ribolova (33,1 %), te ubijanje ili mučenje životinja (20,3 %). Potom s relativnim udjelom od 2,7 % slijedi uništavanje zaštićenih prirodnih vrijednosti i kazneno djelo pustošenje šuma (2,2 %). Ostala kaznena djela i to: onečišćenje okoliša (0,5 %), ugrožavanje okoliša otpadom (1,6 %), uništavanje staništa (0,3 %), trgovanje zaštićenim prirodnim vrijednostima (1,3 %) i protupravna gradnja (1,6 %) - u prijavljenim kaznenim djelima protiv okoliša participiraju s udjelima manjim od 2 %. Potrebno je napomenuti da 2014. godine u odnosu na 2013. godinu nije prijavljeno ni jedno kazneno djelo nesavjesnog pružanja veterinarske pomoći.

U 2015. godini relativno je najviše bilo prijavljivano kazneno djelo protuzakonitog lova i ribolova (40,5 %), kazneno djelo ubijanje ili mučenje životinja (19,6 %) te trgovanje zaštićenim prirodnim vrijednostima (11,9 %). Potrebno je spomenuti kako je 2015. godine zabilježeno 28 kaznenih djela (9,8 %) trgovanja zaštićenim prirodnim vrijednostima koja su imala obilježja teških kaznenih djela protiv okoliša, a počinjena su u sastavu zločinačkog udruženja. Nakon navedenih kaznenih djela slijedi kazneno djelo ugrožavanje okoliša otpadom (6,3 %), uništavanje zaštićenih prirodnih vrijednosti (5,6 %) te protupravna gradnja (2,8 %). Kaznena djela uništavanje staništa, onečišćenje okoliša, pustošenje šuma i protupravna eksploatacija rudnoga blaga - u 2015. godini participiraju s relativnim udjelima manjim od 2 %. I ove godine kao i prethodne nije zabilježena ni jedna prijava kaznenog djela nesavjesnog pružanja veterinarske pomoći.

U 2016. godini vidljiv je drastičan pad prijavljenih kaznenih djela protiv okoliša. Najprijavljivije kazneno djelo bilo je kazneno djelo protuzakonitog lova i ribolova (42,2 %) i ubijanja ili mučenja životinja (33,3 %). Potom slijede: protupravna gradnja (8,3 %), uništavanje zaštićenih prirodnih vrijednosti (6,1 %) i trgovanje zaštićenim prirodnim vrijednostima (3,9 %). Ostala prijavljivana kaznena djela u 2016. godini participiraju s relativnim udjelima manjim od 2 %. Ovdje je potrebno spomenuti kako u 2016. godini uz kazneno djelo nesavjesnog pružanja veterinarske pomoći nije prijavljivano ni jedno kazneno djelo uništavanja staništa. Također su u ovoj promatranoj godini prijavljena dva kaznena djela koja su počinjena u sastavu zločinačkog udruženja i to: trgovanje zaštićenim prirodnim vrijednostima koje je imalo obilježja teških kaznenih djela protiv okoliša i uništavanje zaštićenih prirodnih vrijednosti.

Najprijavljivije kazneno djelo u 2017. godini bilo je kazneno djelo protupravne eksploatacije rudnog blaga (43,8 %) te s podjednakim relativnim udjelima ubijanje ili mučenje životinja (22,3 %) i protuzakoniti lov i ribolov (21,1 %). Potom slijedi kazneno djelo protupravna gradnja i kazneno djelo - uništavanje zaštićenih prirodnih vrijednosti - s jednakim relativnim udjelima od 4,1 % te pustošenje šuma (3,4 %). Kaznena djela onečišćenje okoliša i trgovanje zaštićenim prirodnim vrijednostima u 2017. godini zastupljena su s relativnim udjelima manjim od 1 %. U 2017. godini nije zabilježena ni jedna prijava kaznenih djela ugrožavanja okoliša otpadom, uništavanja staništa i nesavjesnog pružanja veterinarske pomoći.

Potom u 2018. godini više od 50 % prijavljenih kaznenih djela otpada na kazneno djelo ubijanja ili mučenja životinja. Nakon njega slijede sljedeća kaznena djela: protuzakoniti lov i ribolov (27,5 %), protupravna gradnja (5,5 %), uništavanje zaštićenih prirodnih vrijednosti (4,5 %) i pustošenje šuma (3 %). Kaznena djela onečišćenja okoliša, ugrožavanja okoliša otpadom, trgovanja zaštićenim prirodnim vrijednostima i protupravne eksploatacije rudnoga blaga - zastupljena su s relativnim udjelom manjim od 2 %. U 2018. godini nije zabilježena prijava kaznenih djela uništavanja staništa i nesavjesnog pružanja veterinarske pomoći.

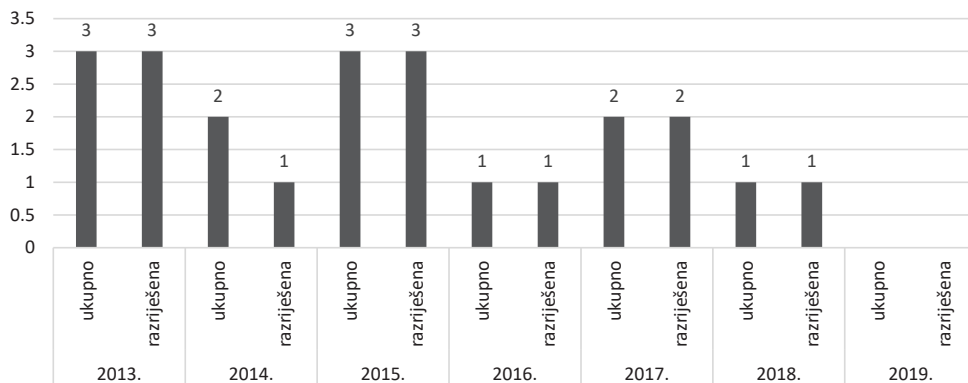
U zadnjoj promatranoj godini najčešće je prijavljivano kazneno djelo - ubijanje ili mučenje životinja (47,9 %), a potom i kazneno djelo - protuzakoniti lov i ribolov (29,6 %). Nakon njih po broju prijava slijede kazneno djelo protupravna gradnja i uništavanje zaštićenih dijelova prirode, a potom i kaznena djela pustošenja šuma i protupravne eksploatacija rudnoga blaga. U 2019. godini najmanje je prijavljeno kaznenih djela povezanih s ugrožavanjem okoliša otpadom (2,6 %) i trgovanjem divljim vrstama (0,5 %). Potrebno je spomenuti kako u 2019. godini nije zaprimljena prijava ni za jedno kazneno djelo onečišćenja okoliša.

Tablica 3: Prijavljena kaznena djela protiv okoliša u razdoblju od 2013. do 2019. godine

	2013.		2014.		2015.		2016.		2017.		2018.		2019.	
	aps.	%	aps.	%	aps.	%	aps.	%	aps.	%	aps.	%	aps.	%
Ukupno	389	100	369	100	286	100	180	100	265	100	200	100	196	100
Onečišćenje okoliša (čl. 193. KZ-a)	3	0,8	2	0,5	3	1	1	0,6	2	0,7	1	0,5		
Ugrožavanje okoliša otpadom (čl. 196. KZ-a)	5	1,3	6	1,6	18	6,3	3	1,7			3	1,5	5	2,6

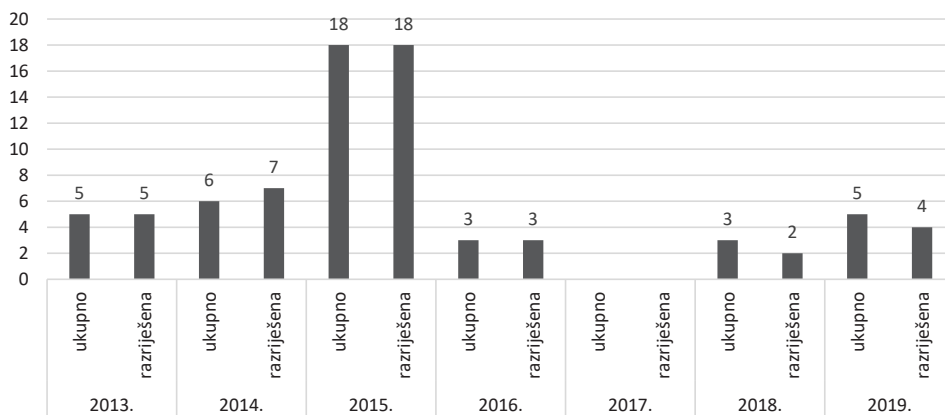
Uništavanje zaštićenih prirodnih vrijednosti (<i>de lege lata</i> uništavanje zaštićenih dijelova prirode) (čl. 200. KZ-a)	45	11,6	10	2,7	16	5,6	11	6,1	11	4,1	9	4,5	11	5,6
Uništavanje staništa (čl. 201. KZ-a)	2	0,5	1	0,3	1	0,3								
Trgovanje zaštićenim prirodnim vrijednostima (<i>de lege lata</i> trgovanje divljim vrstama) (čl. 202. KZ-a)	4	1	5	1,3	34	11,9	7	3,9	1	0,4	2	1	1	0,5
Protuzakoniti lov i ribolov (čl. 204. KZ-a)	174	44,7	122	33,1	116	40,5	76	42,2	56	21,1	55	27,5	58	29,6
Ubijanje ili mučenje životinja (čl. 205. KZ-a)	114	29,3	75	20,3	56	19,6	60	33,3	59	22,3	111	55,5	94	47,9
Nesavjesno pružanje veterinarske pomoći (čl. 208. KZ-a)	1	0,3												
Pustošenje šuma (čl. 209. KZ-a)	5	1,3	8	2,2	5	1,7	2	1,1	9	3,4	6	3	8	4,1
Protupravna eksploatacija rudnog blaga (čl. 211. KZ-a)	10	2,6	134	36,3	1	0,3	3	1,7	116	43,8	2	1	7	3,6
Protupravna gradnja (čl. 212. KZ-a)	26	6,7	6	1,6	8	2,8	15	8,3	11	4,1	11	5,5	12	6,1
Kaznena djela u svezi s počinjenjem kaznenog djela u sastavu zločinačkog udruženja (čl. 329. KZ-a) - čl. 202. u svezi s čl. 214. KZ-a					28	9,8	1	0,6						
Kaznena djela u svezi s počinjenjem kaznenog djela u sastavu zločinačkog udruženja (čl. 329. KZ-a) - čl. 200. KZ-a							1	0,6						

Ako se u razdoblju od 2013. do 2019. godine pogledaju statistički podaci vezani za prijavljivost i razriješenost za pojedina kaznena djela koja je evidentiralo Ministarstvo unutarnjih poslova - kod kaznenog djela onečišćenja okoliša vidljivo je da je u gotovo svim godinama osim 2014. godine broj prijavljenih i razriješenih kaznenih djela jednak. U 2014. godini prijavljena su dva kaznena djela onečišćenja okoliša, a jedno je razriješeno. Kod ovog kaznenog djela potrebno je napomenuti da u posljednjoj promatranoj godini nije prijavljeno ni jedno kazneno djelo onečišćenja okoliša. Također u navedenoj godini nije razriješeno ni jedno kazneno djelo onečišćenja okoliša iz prijašnjih godina.

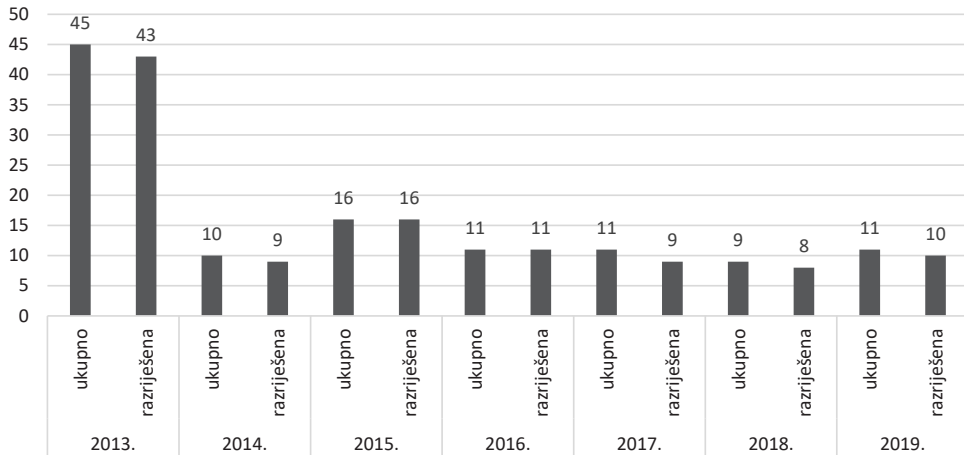
Grafikon 16: Prijavljena i razriješena kaznena djela onečišćenja okoliša

Kod kaznenog djela ugrožavanja okoliša otpadom vidljivo je kako je najviše tih kaznenih djela prijavljeno 2015. godine (18 kaznenih djela); dok u 2017. godini nije prijavljeno ni jedno kazneno djelo. Što se tiče odnosa prijavljenih i razriješenih kaznenih djela u promatranim godinama - vidljivo je kako je u 2016., 2015. i 2013. godini taj omjer jednak. U 2018. godini prijavljena su tri kaznena djela, a razriješena dva, a u 2014. godini prijavljeno je šest kaznenih djela dok ih je sedam razriješeno što vjerojatno znači da je razriješeno i jedno kazneno djelo iz prethodnih godina. U zadnjoj promatranoj godini prijavljeno je pet kaznenih djela ugrožavanja okoliša otpadom, a četiri su kaznena djela razriješena.

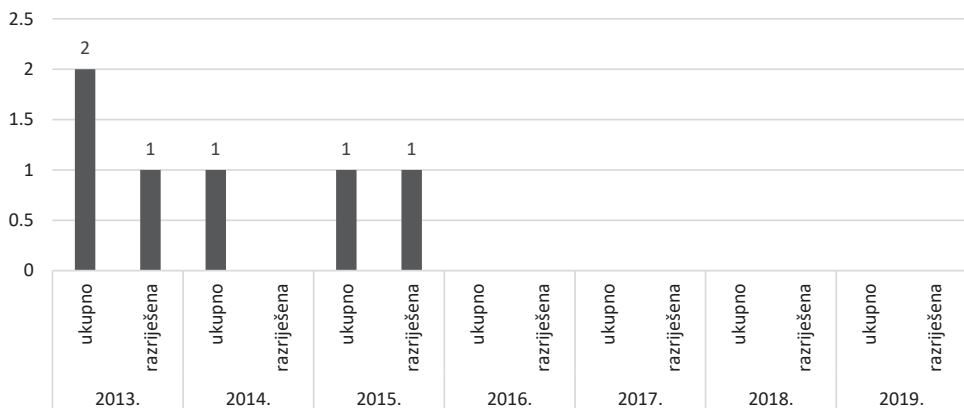
Grafikon 17: Prijavljena i razriješena kaznena djela ugrožavanja okoliša otpadom

Kod kaznenog djela uništavanja zaštićenih prirodnih vrijednosti (*de lege lata* uništavanje zaštićenih dijelova prirode) vidljivo je kako je najveći broj prijavljenih, ali i razriješenih kaznenih djela zabilježen 2013. godine. U 2015. i 2016. godini jednak je broj prijavljenih i razriješenih kaznenih djela; dok je u 2019., 2018., 2017., 2014. i 2013. godini zabilježen malo veći broj prijavljenih negoli razriješenih kaznenih djela.

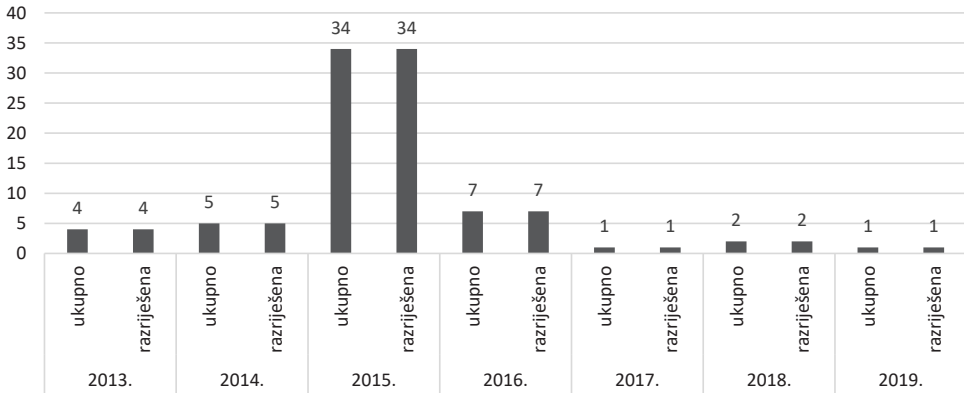
Grafikon 18: Prijavljena i razriješena kaznena djela - uništenje zaštićenih prirodnih vrijednosti (*de lege lata* uništavanje zaštićenih dijelova prirode)

Kod kaznenog djela uništavanja staništa vidljivo je da je to kazneno djelo prijavljivano 2013., 2014. i 2015. godine. Jedino u 2015. godini vidljiv je jednak omjer prijavljenih i razriješenih kaznenih djela; dok u ostale dvije godine razlika između prijavljenih i razriješenih kaznenih djela u pojedinoj godini iznosi jedno kazneno djelo.

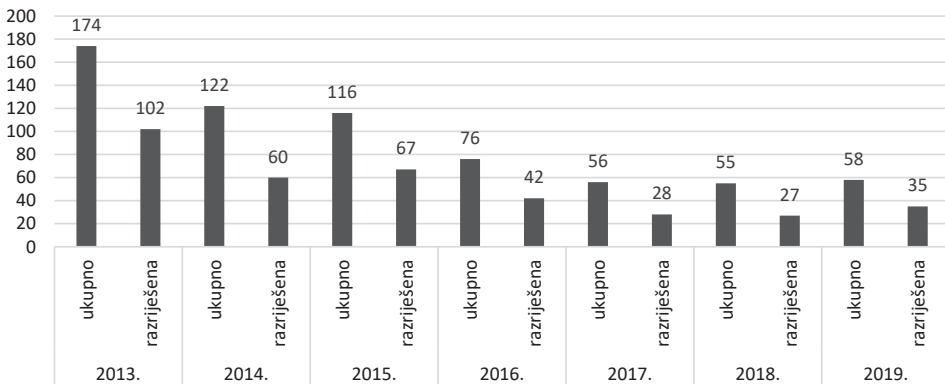
Grafikon 19: Prijavljena i razriješena kaznena djela - uništavanje staništa

Kod kaznenog djela trgovanja zaštićenim prirodnim vrijednostima (*de lege lata* trgovanje divljim vrstama) vidljivo je kako je daleko najviše tih kaznenih djela prijavljeno 2015. godine kada je evidentirana i jednaka razriješenost navedenog kaznenog djela. Također i u svim ostalim promatranim godinama zabilježena je jednaka prijavljivanost i razriješenost ovog kaznenog djela.

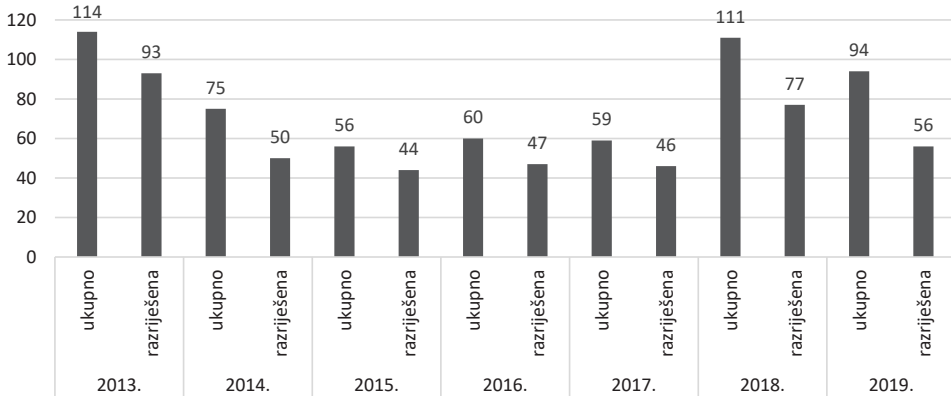
Grafikon 20: Prijavljena i razriješena kaznena djela - trgovanje zaštićenim prirodnim vrijednostima (*de lege lata* trgovanje divljim vrstama)

Najveći broj prijavljenih kaznenih djela protuzakonitog lova i ribolova zabilježen je 2013. godine (174 kaznena djela), a najmanji 2018. godine (55 kaznenih djela). Ni u jednoj promatranoj godini nije zabilježen jednak omjer prijavljenih i razriješenih kaznenih djela protuzakonitog lova i ribolova. Naime, u svim promatranim godinama broj prijavljenih kaznenih djela veći je negoli onih razriješenih.

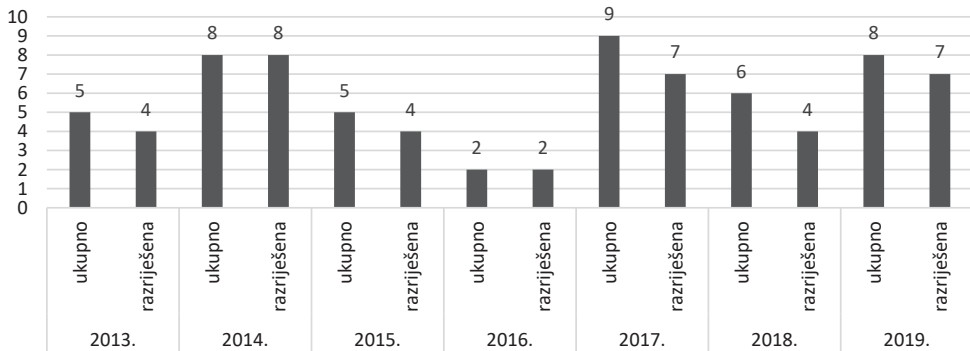
Grafikon 21: Prijavljena i razriješena kaznena djela - protuzakoniti lov i ribolov

Kazneno djelo ubijanje ili mučenje životinja najviše i podjednako prijavljivo je 2013. i 2018. godine. Kao i kod kaznenog djela protuzakonitog lova i ribolova - ni u jednoj promatranoj godini nije zabilježen jednak omjer prijavljenih i razriješenih kaznenih djela. Broj prijavljenih kaznenih djela u svim promatranim godinama veći je od broja razriješenih.

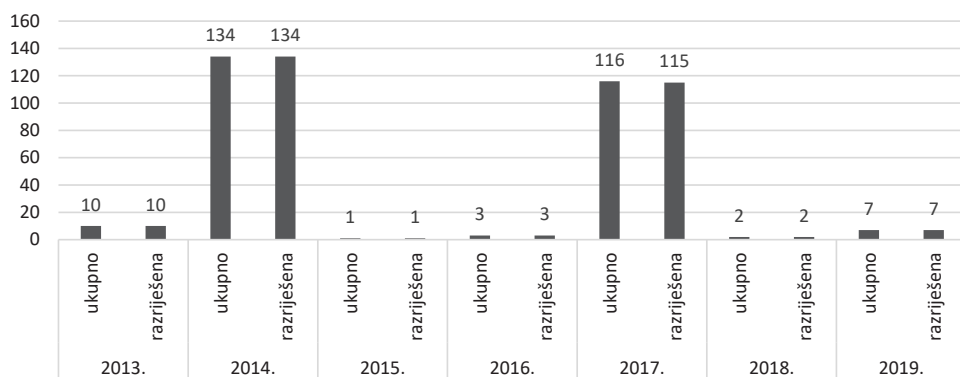
Grafikon 22: Prijavljena i razriješena kaznena djela ubijanja ili mučenja životinja

Kod kaznenog djela pustošenja šuma vidljiva je podjednaka prijavljivost tih kaznenih djela u 2019., 2017. i 2014. godini; dok ih je najmanje prijavljeno 2016. godine. Odnos prijavljivosti i razriješenosti navedenog kaznenog djela pokazao je da je u 2016. i 2014. godini jednak; dok je u ostalim promatranim godinama broj prijavljenih kaznenih djela pustošenja šuma veći od broja razriješenih.

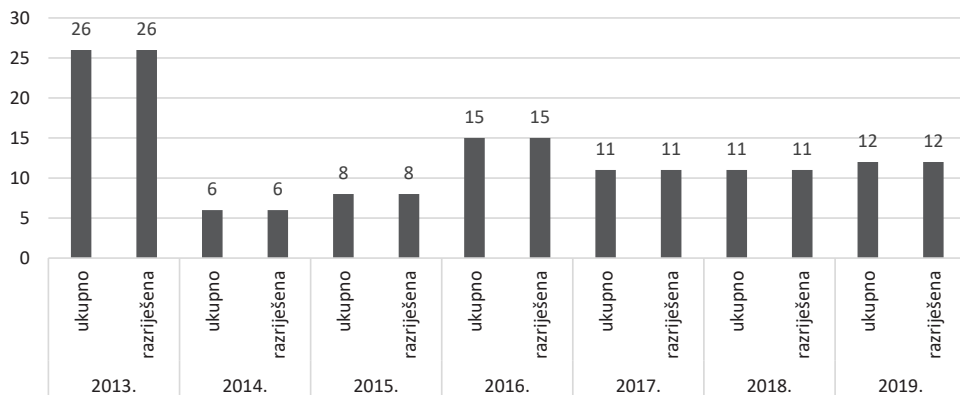
Grafikon 23: Prijavljena i razriješena kaznena djela - pustošenje šuma

Velike oscilacije zabilježene su u broju prijavljenih kaznenih djela protupravne eksploatacije rudnog blaga. Daleko najviše prijava navedenog kaznenog djela zabilježeno je 2014. godine (134 kaznena djela) te 2017. godine (116 kaznenih djela). U ostalim promatranim godinama vidljivo je da je zabilježeno samo nekoliko prijavi kaznenog djela protupravne eksploatacije rudnoga blaga. Jedino se u 2017. godini broj prijavljenih kaznenih djela i razriješenih razlikuje (jedno razriješeno kazneno djelo manje od prijavljenog); dok je u svim ostalim promatranim godinama taj odnos jednak.

Grafikon 24: Prijavljena i razriješena kaznena djela - protupravna eksploatacija rudnoga blaga

Kod kaznenog djela protupravne gradnje vidljivo je kako je najviše kaznenih djela prijavljeno 2013. godine (26 kaznenih djela), a najmanje 2014. godine (6 kaznenih djela). U svim je promatranim godinama odnos broja prijavljenih i razriješenih kaznenih djela protupravne gradnje jednak.

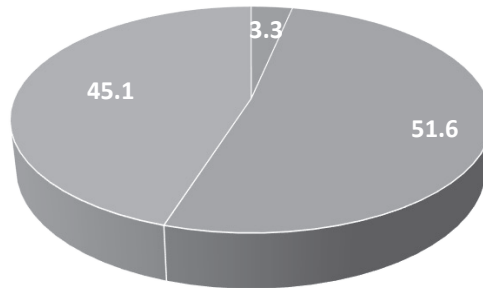

Grafikon 25: Prijavljena i razriješena kaznena djela protupravne gradnje

2.1. Maloljetne osobe počinitelji kaznenih djela protiv okoliša

Iz statističkih podataka Ministarstva unutarnjih poslova u vremenskom razdoblju od 2013. do 2019. godine vidljivo je kako je ukupno 31 maloljetna osoba prijavljena za počinjenje kaznenih djela protiv okoliša. Pri tome ih je relativno najviše prijavljivano za počinjenje kaznenog djela protuzakonitog lova i ribolova (51,6 %) te nešto malo manje za kazneno djelo ubijanje ili mučenje životinja (45,1 %). Svega 3,3 % maloljetnih osoba u promatranome

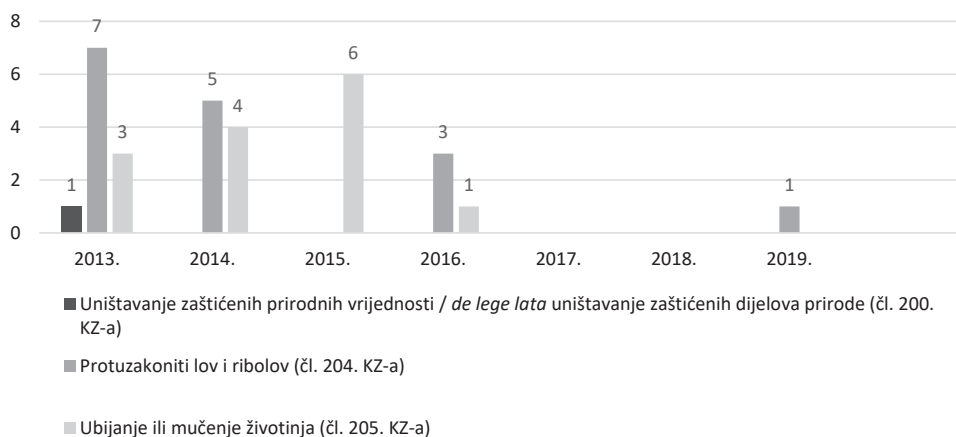
razdoblju prijavljeno je za kazneno djelo uništavanje zaštićenih prirodnih vrijednosti (*de lege lata* uništavanje zaštićenih dijelova prirode).

- Uništavanje zaštićenih prirodnih vrijednosti / *de lege lata* uništavanje zaštićenih dijelova prirode (čl. 200. KZ-a)
- Protuzakoniti lov i ribolov (čl. 204. KZ-a)
- Ubijanje ili mučenje životinja (čl. 205. KZ-a)

Grafikon 26: Kaznena djela protiv okoliša koja su počinile maloljetne osobe u razdoblju od 2013. do 2019. godine

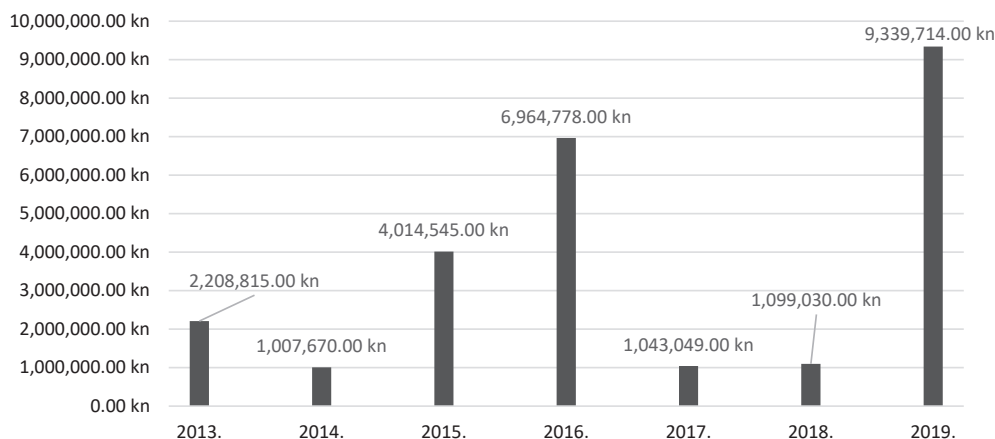
Prijavljivanost maloljetnih osoba po pojedinim promatranim godinama sve do 2019. godine pokazala je silazan trend u ukupnom broju prijavljenih maloljetnih osoba. Tako je najveći broj maloljetnih osoba prijavljen 2013. godine; dok 2017. i 2018. godine za počinjenje kaznenog djela protiv okoliša nije prijavljena ni jedna maloljetna osoba. U posljednjoj promatranoj godini prijavljena je jedna maloljetna osoba. Ako se pogledaju pojedina evidentirana kaznena djela protiv okoliša po pojedinim godinama vidljivo je da su maloljetne osobe jedino u 2013. godini evidentirane za sva tri prije navedena kaznena djela. U 2014. i 2016. godini evidentirane su za kazneno djelo protuzakonitog lova i ribolova i ubijanje ili mučenje životinja - pri čemu je u te dvije godine zabilježena veća evidentiranost maloljetnih osoba za počinjenje kaznenog djela - protuzakoniti lov i ribolov. U 2015. je godini zabilježeno jedino počinjenje kaznenog djela ubijanja ili mučenja životinja a koje su počinile maloljetne osobe; dok je u 2019. godini zabilježeno jedno kazneno djelo protuzakonitog lova i ribolova koje su počinile maloljetne osobe.

Grafikon 27: Kaznena djela protiv okoliša koja su počinile maloljetne osobe po pojedinim promatranim godinama

2.2. Materijalna šteta nastala kaznenim djelima protiv okoliša

Prema statističkim podacima Ministarstva unutarnjih poslova u promatranom sedmogodišnjem razdoblju materijalna šteta nastala počinjenjem kaznenih djela protiv okoliša iznosila je 25.677.601,00 kuna. Iako je prema statističkim podacima Ministarstva unutarnjih poslova najveći broj kaznenih djela protiv okoliša zabilježen 2013. godine, a potom i 2014. godine - najveća materijalna šteta nije nastala u tim godinama. Najveći iznos nastale materijalne štete zabilježen je 2019. godine (počinjeno ukupno 196 kaznenih djela protiv okoliša), a potom 2016. godine - iako je te godine zabilježen najmanji broj počinjenih kaznenih djela protiv okoliša. Potom po iznosu nastale materijalne štete slijede 2015. i 2013. godina, a onda 2014., 2017. i 2018. godina u kojima je zabilježen iznos nastale materijalne štete nešto više od 1.000.000,00 kuna.

Grafikon 28: Materijalna šteta nastala kaznenim djelima protiv okoliša u pojedinim promatranim godinama

3. ZAKLJUČAK

Cilj je ovoga rada davanje uvida u stanje i kretanje okolišnog kriminaliteta u Republici Hrvatskoj u razdoblju od 2013. do 2019. godine. Analizirani su podaci Državnog zavoda za statistiku za razdoblje od 2013. do 2019. godine za prijavljene punoljetne i maloljetne osobe te podaci Ministarstva unutarnjih poslova za isto vremensko razdoblje. Iz podataka Državnog zavoda za statistiku vidljivo je da je u analiziranome razdoblju ukupno podnesena 2551 prijava za kaznena djela protiv okoliša. U odnosu na ukupan broj prijavljenih kaznenih djela prijavljena kaznena djela protiv okoliša zauzimaju udio od 6,5 %. Ako se po pojedinim promatranim godinama analiziraju prijavljena kaznena djela protiv okoliša - iz statističkih podataka vidljivo je kako je u razdoblju od 2013. do 2015. godine najviše prijavljivano kazneno djelo protuzakonitog lova i ribolova. Nakon 2015. godine najviše je prijavljivano kazneno djelo ubijanja ili mučenja životinja; a što bi se moglo povezati s podizanjem građanske svijesti o potrebi zaštite životinja. U svim analiziranim godinama osim ova dva kaznena djela koja se nalaze na samome vrhu prijavljivivosti - često prijavljivano kazneno djelo jest i protupravna gradnja. Ni u jednoj promatranoj godini nisu zabilježene prijave kaznenih djela ugrožavanja okoliša radioaktivnim tvarima (čl. 198. KZ-a), protuzakonitog unošenja u okoliš divljih svojti ili GMO-a (čl. 203. KZ-a) i proizvodnje i stavljanja u promet štetnih sredstava za liječenje životinja (čl. 207. KZ-a). Odnos poznatih i nepoznatih počinitelja u ukupnom broju prijavljenih kaznenih djela protiv okoliša pokazao je da su 2/3 počinitelja bile poznate. Ako se analizira odnos poznatih i nepoznatih počinitelja kod pojedinih kaznenih djela protiv okoliša - kod kaznenog djela - trgovanje divljim vrstama vidljivo je kako su svi počinitelji u promatranim godinama bili poznati dok su kod kaznenih djela ugrožavanje bukom, vibracijama ili neionizirajućim zračenjem i protupravna gradnja - gotovo svi počinitelji u promatranim godinama bili poznati. Za razliku od ovih kaznenih djela kod najčešće prijavljivanih kaznenih djela - ubijanje ili mučenje životinja i protuzakoniti lov i ribolov - može se zamijetiti veliki udio nepoznatih počinitelja. Za razliku od punoljetnih osoba, maloljetne su osobe u promatranome razdoblju ukupno počinile 27 kaznenih djela protiv okoliša. One su najčešće prijavljivane za kaznena djela ubijanja ili mučenja životinja i protuzakoniti lov i ribolov. Za razliku od podataka Državnog zavoda za statistiku, podaci Ministarstva unutarnjih poslova pokazali su kako je u promatranome razdoblju ukupno prijavljeno 1885 kaznenih djela protiv okoliša. Ako se pogledaju najčešće prijavljivana kaznena djela protiv okoliša po pojedinim godinama iz statističkih podataka Ministarstva unutarnjih poslova - vidljivi su ponešto drugačiji podaci. Tako je u 2013., 2015. i 2016. godini najčešće prijavljivano kazneno djelo protuzakonitog lova i ribolova, a u 2014. i 2017. godini kazneno djelo protupravne eksploatacije rudnoga blaga. U zadnje su dvije godine podaci pokazali kako je najčešće prijavljivano kazneno djelo ubijanje ili mučenje životinja. Nadalje, iz analiziranih podataka vidljivo je kako ni u jednoj promatranoj godini nije prijavljivano kazneno djelo - ispuštanje onečišćujućih tvari s plovnog objekta, ugrožavanje ozonskog sloja, ugrožavanje okoliša postrojenjem, ugrožavanje okoliša radioaktivnim tvarima, ugrožavanje bukom, vibracijama ili neionizirajućim zračenjem, protuzakonito unošenje u okoliš divljih svojti ili GMO-a, prenošenje zaraznih bolesti životinja i organizama štetnih za bilje, proizvodnja i stavljanje u promet štetnih sredstava za liječenje životinja i promjena vodnog režima. Iz statističkih podataka Ministarstva unutarnjih poslova vidljivo je kako su sva prijavljena kaznena djela - trgovanje divljim vrstama i protupravna gradnja i razriješana; dok je kod drugih kaznenih djela protiv okoliša po pojedinim promatranim godinama vidljiv određeni broj nerazriješenih kaznenih djela. Prema statističkim podacima Ministarstva unutarnjih poslova ukupno je 31 maloljetna osoba evidentirana za počinjenje kaznenih djela protiv okoliša. Podaci vezani za najčešću vrstu počinjenog kaznenog djela

protiv okoliša poklapaju se s podacima Državnog zavoda za statistiku. Naime, maloljetne su osobe najčešće prijavljivane za kazneno djelo protuzakonitog lova i ribolova i ubijanja ili mučenja životinja. U kontekstu kaznenih djela protiv okoliša potrebno je spomenuti i materijalnu štetu koja nastaje činjenjem ovih kaznenih djela. Naime, profiti su, koje stječu počinitelji činjenjem ovih kaznenih djela veliki, a šteta nanosena okolišu često je nenadoknativa i nije odmah vidljiva. Već je prije navedeno kako je iz podataka Ministarstva unutarnjih poslova vidljivo kako je u promatranome razdoblju ukupno evidentirano 1885 kaznenih djela protiv okoliša; međutim materijalna šteta koja je nastala počinjenjem ovih kaznenih djela jest ogromna. Naime, u navedenome je razdoblju ona iznosila ukupno 25.677.601 kunu. Iako je u zadnjoj promatranoj godini uz 2016. i 2018. godinu prijavljeno relativno najmanje kaznenih djela protiv okoliša - šteta nastala njihovim činjenjem u 2019. godini iznosila je 9.339.714 kuna. To je ujedno i najveći iznos nastale materijalne štete u promatranim godinama. Ako se usporede pojedini podaci Ministarstva unutarnjih poslova i Državnog zavoda za statistiku, može se zaključiti da svaki dionik koji se bavi pojedinim segmentom borbe protiv okolišnog kriminaliteta prikuplja i evidentira podatke koji su od njihova pretežnog interesa što zapravo dovodi do parcijalnog i neujednačenog načina evidentiranja ovih kaznenih djela. Radi bolje mogućnosti praćenja stanja i kretanja kaznenih djela protiv okoliša potrebno je da se na razini cijele Republike Hrvatske stvori jedinstvena statistička baza podataka za ova kaznena djela. U prilog tome govori i izvješće Vijeća Europske unije vezano uz praktičnu implementaciju i provedbu europskih politika u sprječavanju i borbi protiv okolišnog kriminaliteta vezanog za otpad. Naime, u njemu je navedeno kao svako tijelo vodi svoju statistiku baziranu na vlastitim kriterijima što dovodi do neusporedivosti podataka. Stoga je jedna od njihovih preporuka da se statistički podaci prikupljaju centralizirano.⁹

Nadalje, s obzirom na to da se radi o relativno složenim i specifičnim kaznenim djelima koja zahtijevaju multidisciplinarni pristup - potrebno je i u Ministarstvu unutarnjih poslova, ali i u državnim odvjetništvima posebno osposobiti određeni broj policijskih službenika i državnih odvjetnika koji bi se bavili isključivo problematikom kaznenih djela protiv okoliša. U tom kontekstu Pongrac, Korda, Kondor-Langer (2020:409) navode da su Europska unija i države članice uložile i nastavljaju ulagati trud u razvoj politika vezanih uz zaštitu okoliša, ali postoji veliki problem needuciranog kadra za bavljenje takvim problemima, počevši od policijskih službenika i državnih odvjetnika pa sve do sudaca.

LITERATURA

1. Direktiva 2008/99/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 19. studenog 2008. o zaštiti okoliša putem kaznenog prava (SL L 328, 6.12.2008).
2. Državni zavod za statistiku, RH (2014): Maloljetni počinitelji kaznenih djela, prijave, optužbe i osude u 2013. Statistička izvješća, br. 1529.
3. Državni zavod za statistiku, RH (2015): Maloljetni počinitelji kaznenih djela, prijave, optužbe i osude u 2014. Statistička izvješća, br. 1552.

⁹ 8th Round of Mutual Evaluations - 'The practical implementation and operation of European policies on preventing and combating Environmental Crime' Report on Croatia', Council of the EU from 23rd of May 2019., dostupno na: https://www.parlament.gv.at/PAKT/EU/XXVI/EU/06/94/EU_69486/imfname_10912019.pdf, str. 52 i 132, pristupljeno 20. ožujka 2021.

4. Državni zavod za statistiku, RH (2016): Maloljetni počinitelji kaznenih djela, prijave, optužbe i osude u 2015. Statistička izvješća, br. 1577.
5. Državni zavod za statistiku, RH (2017): Maloljetni počinitelji kaznenih djela, prijave, optužbe i osude u 2016. Statistička izvješća, br. 1606.
6. Državni zavod za statistiku, RH (2018): Maloljetni počinitelji kaznenih djela, prijave, optužbe i osude u 2017. Statistička izvješća, br. 1628.
7. Državni zavod za statistiku, RH (2019): Maloljetni počinitelji kaznenih djela, prijave, optužbe i osude u 2018. Statistička izvješća, br. 1651.
8. Državni zavod za statistiku, RH (2020): Maloljetni počinitelji kaznenih djela, prijave, optužbe i osude u 2019. Statistička izvješća, br. 1672.
9. Državni zavod za statistiku, RH (2014): Punoljetni počinitelji kaznenih djela, prijave, optužbe i osude u 2013. Statistička izvješća, br. 1528.
10. Državni zavod za statistiku, RH (2015): Punoljetni počinitelji kaznenih djela, prijave, optužbe i osude u 2014. Statistička izvješća, br. 1551.
11. Državni zavod za statistiku, RH (2016): Punoljetni počinitelji kaznenih djela, prijave, optužbe i osude u 2015. Statistička izvješća, br. 1576.
12. Državni zavod za statistiku, RH (2017): Punoljetni počinitelji kaznenih djela, prijave, optužbe i osude u 2016. Statistička izvješća, br. 1605.
13. Državni zavod za statistiku, RH (2018): Punoljetni počinitelji kaznenih djela, prijave, optužbe i osude u 2017. Statistička izvješća, br. 1627.
14. Državni zavod za statistiku, RH (2019): Punoljetni počinitelji kaznenih djela, prijave, optužbe i osude u 2018. Statistička izvješća, br. 1650.
15. Državni zavod za statistiku, RH (2020): Punoljetni počinitelji kaznenih djela, prijave, optužbe i osude u 2019. Statistička izvješća, br. 1671.
16. Zakon o izmjenama i dopunama Kaznenog zakona, Narodne novine br. 118/18.
17. Kazneni zakon, Narodne novine br. 125/11., 144/12., 56/15., 61/15., 101/17., 118/18., 126/19.
18. Ministarstvo unutarnjih poslova, RH (2014): Statistički pregled temeljnih sigurnosnih pokazatelja i rezultata rada u 2013. godini.
19. Ministarstvo unutarnjih poslova, RH (2015): Statistički pregled temeljnih sigurnosnih pokazatelja i rezultata rada u 2014. godini.
20. Ministarstvo unutarnjih poslova, RH (2016): Statistički pregled temeljnih sigurnosnih pokazatelja i rezultata rada u 2015. godini.
21. Ministarstvo unutarnjih poslova, RH (2017): Statistički pregled temeljnih sigurnosnih pokazatelja i rezultata rada u 2016. godini.
22. Ministarstvo unutarnjih poslova, RH (2018): Statistički pregled temeljnih sigurnosnih pokazatelja i rezultata rada u 2017. godini.
23. Ministarstvo unutarnjih poslova, RH (2019): Statistički pregled temeljnih sigurnosnih pokazatelja i rezultata rada u 2018. godini.
24. Ministarstvo unutarnjih poslova, RH (2020): Statistički pregled temeljnih sigurnosnih pokazatelja i rezultata rada u 2019. godini.
25. Pavliček, J., Milivojević, L. (2014). Kriminalistička metodologija u funkciji zaštite prirode i okoliša. Kriminalistička teorija i praksa, vol. 1 (1). str. 55-80.
26. Pleić, M. (2016). Kazneni progon i istraživanje kaznenih djela protiv okoliša. Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu, god. 53 (2). str. 601-622.

27. Pongrac, P., Korda, M., Kondor-Langer, M. (2020). Nasilje nad okolišem: pojedini aspekti. U: Cajner Mraović, I., Kondor-Langer, M. Zbornik radova VII. Međunarodne znanstveno-stručne konferencije, Zagreb: Ministarstvo unutarnjih poslova, str. 409-424.
28. Turković, K., P. Novoselec, V. Grozdanić, A. Kurtović Mišić, D. Derenčinović, I. Bojanić, M. Munivrana Vajda, M. Mrčela, S. Nola, S. Roksandić Vidlička, D. Tripalo, A. Maršavelski (2013). Komentar Kaznenog zakona. Zagreb: Narodne novine d.d.
29. Zakon o zaštiti okoliša, Narodne novine br. 80/13., 153/13., 78/15., 12/18., 118/18.
30. <https://www.europol.europa.eu/crime-areas-and-trends/crime-areas/environmental-crime>, pristupljeno 18. ožujka 2021.
31. <https://www.europol.europa.eu/crime-areas-and-trends/crime-areas/environmental-crime/illicit-trafficking-in-endangered-animal-species>, pristupljeno 5. travnja 2021.
32. 8th Round of Mutual Evaluations - 'The practical implementation and operation of European policies on preventing and combating Environmental Crime' Report on Croatia', Council of the EU from 23rd of May 2019., dostupno na: https://www.parlament.gv.at/PAKT/EU/XXVI/EU/06/94/EU_69486/imfname_10912019.pdf, pristupljeno 20. ožujka 2021.

Summary

Mirjana Kondor-Langer

The State and Trends of Environmental Crime in the Republic of Croatia

The aim of this paper is to provide insight into the state and trends of environmental crime in the Republic of Croatia in the period from 2013 to 2019. In order to analyze the situation and trends of criminal offenses against the environment, statistical data from the Ministry of the Interior and the Central Bureau of Statistics are considered - for reported, accused and convicted adult and juvenile perpetrators of criminal offenses against the environment. Given that the Criminal Code, *de lege lata*, entered into force in 2013 and it contains particular changes and amendments, related to criminal offenses against the environment - the statistics of the Ministry of Interior and the Central Bureau of Statistics for the period from 2013 to 2019 are analyzed. It is evident from the analyzed data that the perpetrators of criminal offenses against the environment gain great material benefits, i.e. cause great damage to the environment, which is not immediately evident in some criminal offenses. Also, if we compare individual data of the Ministry of Interior and the Central Bureau of Statistics, it can be concluded that each stakeholder engaged in a particular segment of the fight against environmental crime collects and records data that are of their predominant interest, which actually leads to partial and non-uniform record-keeping of these crimes. To allow better insight into the state and trends of environmental crime, at the national level is necessary to create unique statistical database for these crimes. Furthermore, given that these offenses are relatively complex and specific, and they require a multidisciplinary approach - it is necessary to train a number of police officers and state attorneys in the Ministry of the Interior and public prosecutors' offices to deal exclusively with criminal offenses against environment.

Keywords: state and trends, features, environmental crime.